FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT G. REISCHL FREMSAT DEN 2. MARTS 1977 [1]

Høje Ret.

Arbejdstagere kan efter belgisk lovgivning ved betaling af bidrag opnå, at studieperioder bliver beregnet som beskæftigelsesperioder inden for rammerne af den almindelige pensionsordning for lønnede arbejdstagere. De pågældende kan hver for sig i henhold til artikel 3, stk. 4 i arrêté royal af 24. oktober 1967 udnytte denne mulighed fra den 1. januar i det år, de fylder 20. Efter artikel 7 i arrêté royal af 21. december 1967 (som ændret ved arrêté royal af 3. december 1970) er det imidlertid en hovedforudsætning, at der foreligger bevis for, at ansøgeren efter sit studium først har udøvet en virksomhed, som har medført anvendelse af arrêté royal nr. 50 af 24. oktober 1967 om lønnede arbejdstageres pension. Såfremt studieperioderne anerkendes som beskæftigelsesperioder, tages ethvert studieår i betragtning på grundlag af den første efter studiet udøvede virksomhed. Med hensyn til betalingen af bidrag gælder, at der erlægges faste beløb for studieår, som påbegyndtes før 1. september 1954. For studieår, som påbegyndtes efter den 31. august 1954, beregnes bidraget i forhold til arbejdstagerens andel af det bidrag, som gælder for pensionsforsikringen under den ordning, som ansøgeren var underlagt på grundlag af sin ovenfor anførte første virksomhed. Herved lægges den bidragssats til grund, som gjaldt ved studieårets begyndelse, og der gås ud fra den arbejdsløn, som udbetaltes i de første 12 måneder af det første ansættelsesforhold efter studierne.

Sagsøger i hovedsagen, som er født den 12. april 1931 og er belgisk statsborger, ønskede også at udnytte denne ordning.

Hans levnedsløb er følgende: han gennemgik fra 1950 til 1954 i Belgien og fra 1954 til 31. august 1956 i Frankrig et ingeniørstudium. Derefter aftjente han sin værnepligt i Belgien. Fra 3. februar 1958 til 31. august 1960 arbejdede han i Frankrig. Fra 1. september 1960 til 31. august 1963 opholdt han sig i studiemæssigt øjemed i De forenede Stater. Derpå arbejdede han igen i Frankrig fra januar 1964 til den 30. november 1965. Siden 1971 har han efter at have arbejdet i USA fra 1966 til 1970 været beskæftiget som ingeniør i Belgien.

Sagsøgerens begæring om anerkendelse af studieperioderne fra 1. januar 1951 til 31. august 1956 sant fra 1. september 1960 til 31. august 1963 blev dog afslået af den kompetente belgiske forsikringsinstitution, Office national des pensions pour travailleurs salariés, Bruxelles, med den begrundelse, at han ikke umiddelbart efter studiernes afslutning havde udøvet en faglig virksomhed i Belgien, hvorpå de belgiske lovbestemmelser om arbejdstageres pensionsforsikring havde fundet anvendelse.

Sagsøger anfægtede denne afgørelse ved arbejdsretten i Charleroi. Han anførte, at han i den i forordning nr. 1408/71 angivne forstand måtte anses som en arbejdstager, der »flytter inden for Fællesskabet«. Som følge heraf skulle han være omfattet af artikel 9, stk. 2 i den anførte forordning, der lyder således:

»Såfremt adgangen til frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring efter en medlemsstats lovgivning er betinget af, at der er tilbagelagt forsikringsperioder, skal forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter enhver anden medlemsstats lovgivning, i fornødent omfang medregnes, som om det drejede sig om forsikringsperioder, der var tilbagelagt efter den førstnævnte stats lovgivning.«

Herefter skulle de forsikringsperioder, der var tilbagelagt umiddelbart efter sag-

1 — Oversat fra tysk.

søgers studier i Frankrig, nemlig tidsrummene 3. februar 1958 til 31. august 1960 samt 1. januar 1964 til 30. november 1965, for hvilke der var betalt bidrag til den franske sociale sikring, anerkendes som belgiske forsikringsperioder.

Da sagsøger havde anført fællesskabsretlige bestemmelser, hvis fortolkning ikke forekom arbejdsretten fuldstændig klar, udsatte denne ved dom af 9. september 1976 sagen og forelagde i medfør af EØF-traktatens artikel 177 følgende to præjudicielle spørgsmål:

1. Er den betingelse, som indeholdes i artikel 7, stk. 1, første afsnit i belgisk arrêté royal af 21. december 1967 om den almindelige ordning for arbejdstageres pension og efterladtepension, hvorefter en arbejdstager, der ønsker at få anerkendt sine studieperioder, skal bevise, at han har udøvet en faglig virksomhed umiddelbart efter studierne, således at arrêté royal nr. 50 af 24. oktober 1967 vedrørende de samme pensioner finder anvendelse, omfattet af artikel 9, stk. 2 i EØF-forordning nr. 1408/71 som en bestemmelse, der betinger adgangen til frivillig forsikring eller frivillig fortsat forsikring af, at der er tilbagelagt en forsikringsperiode, eller er den omfattet af en anden fællesskabsretlig lovbestemmelse?
2. Såfremt ovenfor anførte spørgsmål besvares benægtende, kan en arbejdstager, der er belgisk statsborger, kræve ligebehandling efter artikel 3, stk. 1 i forordning nr. 1408/71, eller kan han kræve, at den forsikringsperiode, han har tilbagelagt i Frankrig, medregnes som en periode tilbagelagt under belgisk lovgivning i henhold til artikel 45, stk. 1 i samme forordning, altså med henblik på erhvervelse, bevarelse eller generhvervelse af ret til ydelser ved alderdomsforsikring og død (pensioner), eller i henhold til en hvilken som helst anden fællesskabsbestemmelse?

Hertil kan efter min mening anføres følgende.

Først skal jeg påpege, at Domstolen i sin retspraksis principielt har fortolket de forordninger, der angår arbejdstageres sociale sikring, således, at princippet om den fri bevægelighed strækkes så langt som muligt. På den anden side er det klart, at den efter belgisk lovgivning gældende betingelse for anerkendelse af studieperioder, nemlig at ansøgeren umiddelbart efter studiernes afslutning skal have været underlagt den belgiske sociale sikring, hindrer den frie bevægelighed. Denne betingelse indebærer nemlig, at enhver som ikke vil give afkald på efterforsikring af sin studietid, tvinges til efter studiernes afslutning først at søge beskæftigelse i Belgien, hvilket er ensbetydende med at give afkald på at påbegynde sin faglige virksomhed i en anden medlemsstat, noget som også er en del af den frie bevægelighed. Dette skal man betænke, når man behandler spørgsmålet, om det kan udledes af fællesskabsretten, at også udøvelse af et lønnet og forsikringspligtigt arbejde i en anden medlemsstat umiddelbart efter studiernes afslutning er tilstrækkelig til efterfølgende at opnå forsikring af studieperioderne i Belgien. Herved kan man i øvrigt ikke, modsat den af Kommissionens befuldmægtigede fremførte opfattelse, sondre mellem studieperioder, som er tilbagelagt inden for Fællesskabet, og sådanne, som er tilbagelagt uden for Fællesskabet. For det er dog klart, at en anerkendelse af den indskrænkende belgiske betingelse med henblik på studieperioder, der er tilbagelagt uden for Fællesskabet, stadig ville indebære en betydelig indskrænkning af princippet om den frie bevægelighed, fordi enhver, som har tilbagelagt studieperioder i en tredjestat, dog stadig ikke ville have den fulde frihed til at afgøre, om han først vil arbejde i Belgien eller i en anden medlemsstat.

Henvisningen til artikel 45, stk. 1 i forordning nr. 1408/71 er ikke til megen hjælp med henblik på løsningen af det problem, som interesserer os i den foreliggende sag. Det hedder nemlig som bekendt heri:

»Såfremt erhvervelse, bevarelse eller generhvervelse af ret til ydelser efter en med-

lemsstats lovgivning er betinget af, at der er tilbagelagt forsikrings- eller bopælsperioder, skal denne medlemsstats institution i fornødent omfang medregne forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter enhver anden medlemsstats lovgivning, som om det drejede sig om perioder, der var tilbagelagt efter den for denne institution gældende lovgivning.«

I virkeligheden er der her — det fremgår tydeligt af indholdet — tale om sammenlægning af forsikringsperioder med henblik på erhvervelse, bevarelse eller generhvervelse af ret til ydelser, men artiklen omhandler ikke spørgsmålet, om en bestemt periode kan anerkendes som forsikringsperiode.

Højst kunne den derfor allerede anførte artikel 9, stk. 2 i forordning nr. 1408/71 om frivillig forsikring komme i betragtning, fordi der ikke i fællesskabsretten foreligger særlige harmoniseringsbestemmelser for det foreliggende tilfælde.

Hertil kan der stilles to væsentlige spørgsmål:

1. Er der ved anerkendelsen af studieperioder efter belgisk lovgivning tale om en frivillig forsikring eller dog i det mindste om en ordning, der er nært beslægtet hermed?
2. Gælder artikel 9 kun for den frivillige forsikring, som vedrører de perioder, der ligger *efter* den tvungne forsikring, eller omfatter den også de før den tvungne forsikring liggende perioder?

Med hensyn til det *første spørgsmål* er det vigtigt at fastslå, at forordning nr. 1408/71 ikke indeholder nogen definition af begrebet »frivillig forsikring«. Går man derfor ud fra den gængse betydning af nævnte begreb og tager hensyn til, hvad der kan udledes af teorien og af nationale lovbestemmelser, må det karakteristiske for begrebet være det frie valg til at forsikre perioder, som dækkes af en tvungen forsikring. Kommissionen har som begrundelse for denne opfattelse henvist til en definition, som findes i værket »Sécurité Social« af Dupeyrouz på side 328, samt til artikel 1 i den belgiske lov af 12. februar 1963 om frivillig forsikring. Jeg må erkende, at det foreliggende tilfælde ihvertfald ligger ret nær denne bestemmelse af begrebet frivillig forsikring. For det første er anerkendelsen af studieperioderne afhængig af efterbetalingen af bidrag, som de pågældende selv frit træffer beslutning om. Dernæst findes der åbenbart ingen tvungen forsikring for studerendes alderdomsforsorg, da studerende i Belgien overhovedet ikke er tilknyttet den sociale sikring, og i Frankrig, som Kommissionen har anført det, tilsyneladende kun er tilknyttet den sociale sikring med hensyn til sygdom og moderskab. Jeg kan derimod ikke give sagsøgte i hovedsagen medhold i den indvending, at anerkendelsen af studieperioder efter belgisk lovgivning fører til, at disse *ligestilles* med forsikringsperioder, når der herudover findes en særlig frivillig forsikringsordning, som — hvad angår betingelser og følger, navnlig beregningen af ydelser og bidrag — tydeligt adskiller sig fra anerkendelsen af studieperioder. Hvis man — hvad der er afgørende — lægger den *frivillige beslutning om efterbetaling af bidrag* til grund, omfatter denne netop også medregningen af studieperioder. Hertil kommer, at man må bestemme sig for en bred fortolkning af begrebet »frivillig forsikring«, som omfatter begge former af den belgiske forsikring, fordi dette er en forudsætning for, at artikel 9 i forordning nr. 1408/71 kan anvendes således, at princippet om fri bevægelighed for arbejdstagere opnår størst mulig virkning.

Med hensyn til det *andet spørgsmål* er det væsentligt, at artikel 9 ikke angiver, om der ved den frivillige forsikring, sammenholdt med den tvungne forsikring, skal være tale om perioder, der ligger før eller efter denne tvungne forsikring. Det fremgår kun af artikel 9, at pågældende på *begæringstidspunktet* allerede skal have været arbejdstager og underlagt den sociale forsikring i vedkommende stat. I den henseende kan der henvises til artikel 9, stk. 1. Relevant er for så vidt også

en hensyntagen til bestemmelserne om sammenlægning samt det, der kan udledes af de nærmere regler for anvendelsen af den franske lov om frivillig forsikring af 10. juli 1965 på arbejdstagere fra andre medlemsstater (Bilag V til forordning nr. 1408/71).

Selvom det på den anden side af artikel 1, litra a), iii) i forordning nr. 1408/71 fremgår, at arbejdstager er enhver person, »der inden for rammerne af en social sikringsordning oprettet for arbejdstagere ... er frivilligt forsikret mod en eller flere risici, der svarer til de sikringsgrene, på hvilke denne forordning finder anvendelse, når den pågældende tidligere har været tvunget forsikret mod samme risiko inden for rammerne af en ordning for arbejdstagere i den samme medlemsstat«, har Kommissionen sikkert ret, når den anfører, at formålet med denne bestemmelse ikke er at indsnævre begrebet »frivillig forsikring« men derimod at definere arbejdstagere som personer, som omfattes af den tvungne forsikring. Der kan sikkert heller ikke af en sammenligning med bestemmelsen i artikel 13, stk. 2, litra d), som angår militærtjenesten, udledes noget, der afgørende kan bidrage til fortolkningen af artikel 9, idet den omstændighed, at nævnte artikel omhandler forsikringsperioder såvel før indkaldelsen som efter hjemsendelsen, naturligvis ikke nødvendigvis fører til den slutning, at efter artikel 9, som overhovedet intet anfører herom, kommer de perioder, der ligger før den tvungne forsikring, ikke i betragtning.

Jeg vil derfor, ikke mindst under hensyn til de tidligere anførte hovedprincipper for fortolkningen af forordningen, mene, at artikel 9 absolut også omfatter den i den foreliggende sag omhandlede frivillige efterforsikring.

Herefter fremgår det af alt det ovenfor anførte, at Kommissionen har ret i sin opfattelse, hvorefter det kan sluttes af artikel 9 i forordning nr. 1408/71, at den belgiske lovgivnings betingelser også er opfyldt, når den efter studiet første faglige virksomhed, der omfattes af den tvungne forsikring, udøves i en anden medlemsstat. Dette kan ganske vist medføre visse anvendelsesvanskeligheder for den belgiske forsikringsinstitution, fordi den – som Kommissionen har anført – skal beregne de nødvendige bidrag under hensyn til fransk lovgivning og ansøgerens franske lønindtægter. Men der er ikke tale om uovervindelige vanskeligheder og navnlig ikke om sådanne, som kan berettige, at princippet om den frie bevægelighed fraviges.

Jeg forslår derfor, at de af arbejdsretten i Charleroi stillede spørgsmål besvares således:

Nationale lovbestemmelser, hvorefter det ved betaling af frivillige bidrag er muligt at få sidestillet studieperioder med beskæftigelsesperioder, skal anses som bestemmelser om frivillig forsikring i den i artikel 9 i forordning nr. 1408/71 angivne forstand, som artikel 9, stk. 2 finder anvendelse på.